

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՒՆՆԵՐԻ ՆՎԻՐՎԱԾ ԱՐԵՎՄՏԱՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅԱՆ

Ա. Էջմիածնի հոգևոր ճեմարանում գեղեցիկ ավանդություն է դարձել գրական երեկոների կազմակերպումը, որոնց իր խրախուսիչ ներկայությունն է բերում Ազգիս Վեհափառ Հայրապետ Ս. Տ. Վազգեն Առաջինը:

Սույն թվականի փետրվարի 21-ին, երկույն ժամը 20-ին, լեկ-լեցուն էր հոգևոր ճեմարանի հանդիսությունների դահլիճը: Այստեղ էին հավաքվել Մայր Աթոռի միաբանությունը, հոգևոր ճեմարանի դասախոսական կազմը, ուսանողությունն ու հրավիրյալներ՝ հաղորդվելու արևմտահայ բանաստեղծության կախարհիչ գույներին:

Ծուտով, ներկաների ուրախ ծափահարությունների ներքո, դահլիճ է մտնում Վեհափառ Հայրապետը՝ ողեկցությամբ ուխտավորաբար Մայր Աթոռում գտնվող Փարիզի հայոց թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Ս. Գյուտ եպս. Նազգաշյանի և Կանադայի հայոց թեմի առաջնորդ գերաշնորհ Ս. Վազգեն եպս. Քեշիշյանի:

Գրական երեկոյի բացման ոգեշունչ խոսքով հանդես է գալիս Մայր Աթոռի միջեկեղեցական հարաբերությունների բաժնի վարիչ, հոգևոր ճեմարանի երկարամյա դասախոս պրն. Պարզե Ծահրազյանը:

«Այսօրվա երեկոն այս ուսումնական տարում հոգևոր ճեմարանի հարկի տակ կազմակերպված 3-րդ ամսունքի երեկոն է: Այն նվիրված է արևմտահայ բանաստեղծությանը: Արևմտահայ բանաստեղծությունը ընդգրկում է ավելի քան հարյուր տարվա մի ժամանակաշրջան: Սկզբնավորվել է այցյալ դարի 50—60-ական թվականներին: Սկզբնավորողները և առաջին ներկայացուցիչները եղել են հայր Դևոն Ալիշանը, Մկրտիչ Պեշիկթաշյանը և Պետրոս Դուրյանը: Այս երեքը մեր թարմ շունչ հա-

ղորդեցին արևմտահայ բանաստեղծությանը և դարձան մեր մեջ հիմնադիրները գրական մի մոր ուղղության, որ ծանոթ է **ռոմանտիզմ** անունով: Մինչ այդ մեր բանաստեղծության մեջ իշխում էր դասական-կլասիցիստական ուղղությունը, որի ներկայացուցիչներն էին Մխիթարյան հայրերից՝ Հյուրմյուզը, Արսեն Բագրատունին, ինչպես նաև Թովմաս Թերզյանը և ուրիշներ, որոնք հորինում էին դասական պարտադիր կաղապարների վրա ձևված չոր, անհույզ, անկենդան քերթվածներ գրաբար լեզվով, ուր գերիշխում էր մեծ մասամբ միտքը, բանականությունը: Մեր **ռոմանտիկ** բանաստեղծները եկան հաստատելու անմահական զգացումների և հույզերի գերակշռությունը բանականության վրա, ազատ արտահայտություն տվեցին իրենց ներքին ապրումներին: Նրանք բանականության միահեծան գերիշխանությանը հակադրեցին երևակայության և երազանքի քմայքները, սրտի թոփքները, բնության զգացողությունը և այլն: Այս բոլոր ստորոգելիները ներկա են Ալիշանի, Պեշիկթաշյանի և Դուրյանի ստեղծագործություններում: Այս երեք հեղինակների մեջ իր բանաստեղծական բացառիկ տաղանդով բնականաբար առանձնանում է Պետրոս Դուրյանը, որը մեր գրականության մեջ հայտնի է «Սկյուտարի տխրակ» մականունով: Ունեցել է շատ դժբախտ ճակատագիր: Եղել է աղքատ ծնողների զավակ: Նյութական ծանր և անապահով կյանքը, բնակարանային աննպաստ պայմանները, այս բոլորի վրա նաև բնականից թուլակազմ և գերզգայուն լինելը կանխահասորեն քայքայում են նրա առողջությունը և ընդամենը 20—21 տարեկան հասակում նրան առաջնորդում գերեզման: Այսպիսով շատ կարճ է

լինում նրա ստեղծագործական կյանքը՝ հազիվ 4—5 տարի: Միշտ է, նրա գրական վաստակը շատ համեստ է իր քանակով, շուրջ 35—40 բանաստեղծություն, մի քանի թատերական գործեր ազգային-պատմական թեմաներով և մի շարք տխուր, հուսահատությամբ լի սքանչելի նամակներ՝ ուղղված իր բարեկամներին և մտերիմներին: Սակայն, ինչպես ասում են, արժեքը քանակի մեջ չէ: Նրա քերթվածներից շատերը մինչև այսօր էլ մնում են որպես մեր գրականության մեծարժեք հազվագյուտ նմուշներ և շարունակում են ներշնչել մեզ: Այդ քերթվածներով ներշնչվել են արևմտահայ բանաստեղծների մի քանի սերունդներ, որոնց մեջ իրենց բանաստեղծական հզոր տաղանդով փայլում են մասնավորապես չորս դեմքեր՝ Մեծարեհը, Վարուժանը, Սիմոնյանը և Թեքեյանը, որոնք սերնդակիցներ են և ժամանակով էլ Դուրյանից երկու սերունդ կրտսեր: Սրանց հավասարազոր մեծություններ են և Դուրյանի հետ կազմում են, ինչպես ընդունված է ասել, արևմտահայ բանաստեղծության հինգ գագաթները: Արևմտահայ հայտնի գրաքննադատ Հակոբ Օջակյանը աւս սերնդի ներկայացուցիչներին իրավամբ տվել է «արվեստագետ սերունդ» որակումը, որովհետև բոլորի ստեղծագործություններում էլ, արդարև, զգալի է բանաստեղծական արվեստի՝ ձևի մտահոգությունը: Սրանց բոլորի կյանքն էլ, բացի Վահան Թեքեյանից, դժբախտաբար եղավ կարճատև: Սփյուռքահայ գրող Անդրանիկ Ծառուկյանը «Եղեռնաբախտ քերթողներ» խորագիրը կրող իր գրքում մի տեղ ասում է, որ հայ բանաստեղծները ունեցել են երկու ահավոր թըշնամի. առաջինը թոքախտն է, երկրորդը՝ թուրքը: Եվ իսկապես մեր լավագույն բանաստեղծներից շատերը՝ Դուրյան, Պեշիկ-թաշյան, Մեծարեհ, Վահան Տերյան, Գաբելի Անդրեյան, Մատթեոս Զարիֆյան և ուրիշներ, երիտասարդ հասակում զոհ դարձան թոքախտին, իսկ շատերին էլ թուրքի յաթաղանը հնձեց իրենց ստեղծագործական կյանքի վաղ տարիներին՝ Վարուժան, Սիմոնյան, Ռուբեն Սևակ և այլն: Եթե սրանց կյանքը ընթանար խաղաղ հունով և հանգեր իր բնական ավարտին, անտարակույս որ մեր գրականությունը կհարուստանար թե՛ որակով և թե՛ քանակով գերազանց ստեղծագործություններով:

Արևմտահայ բանաստեղծության այս հինգ գագաթները թեև հավասարազոր մեծություններ են, սակայն նրանցից յուրաքանչյուրն ունի իր ինքնուրույն աշխարհը, իր անհատականությունը, սեփական ձայ-

նը, զգալու և արտահայտվելու իր առանձին եղանակը, լեզվի և ոճի առանձնահատուկ գեղեցկությունը, որոնցով էլ մեկը մյուսից զատորոշվում է: Բայց նրանց մեջ կա նաև մի ընդհանրություն, ներքին ընդգծված մի նմանություն, որ նրանց միացնում է իրար: Դա տարածն և տարաբնույթ նրանց քերթվածների մեջ արտահայտվող ոգու ընդհանրությունն է, որ նրանց ստեղծագործությունները դարձնում է գերազանցապես հայաշունչ, հայադրոշմ, տոհմիկ: Դա, ըստ իս, պետք է բացատրել նրանով, որ նրանք բոլորն էլ սնվել են նույն ակունքից, ներթափանցվել մեր հնագույն բանաստեղծության ավանդներով: Թույլ տվեք քերել այստեղ մեկ-երկու օրինակ այս միտքը հաստատող: Ահա Դուրյանի բանաստեղծություններից մեկից վերցված մի քառյակ.

Ծաղի, շողի ժամք էին,
Վարդից հրդեհ կար յերկին.
Փոխան ամպոց հուր հիւսքի,
Տեղայր մարգրիտ եւ ոսկի:

Կամ Վարուժանի հետևյալ տողերը.

Եղեգնեայ գրչով երգեցի փառքեր,
Քեզի ընծայ, իմ հայրենիք,
Սօսեաց անտառէն էի զայն կտրեր,
Քեզի ընծայ, հին հայրենիք.
Եղեգնեայ գրչով երգեցի քուրմեր.
Ընդ եղեգան փող ծուխ ելաներ:

Այս տողերը մեզ չեն հիշեցնում արդյոք մեր Գողթան երգերի պատատիկներից ինչ-ինչ հատվածներ: Կամ՝ Մեծարեհի հետևյալ տողերը.

Յուշիկ փախչող իրիկուան ծիրանի
լոյսն է զուարթ.
Ոսկի թելեր պլլուած խունկի
թափշ մշուշին.
Կապոյտ ծուպեր, ծիածան, ծիփուն
ձայներ, միստիկ վարդ.
Լոյսէ արցունք մոմերու, որոնք հանդարտ
կը մաշին:

Սա հետավոր արձագանքը չէ՝ միթե կիրականտի ժամերգության ժամանակ երգվող «Լոյս զուարթ» շարականի՝ բանաստեղծի հոգու տաճարում երկարաձրգված: Եվ դեռ ի՞նչ հոգեհարազատություն նրա «Աստուածամար» քերթվածի և Նարեկացու՝ Աստվածամորը նվիրված անըման տաղի միջև: Ահա մի քանի տող Մեծարեհի այդ քերթվածից.

Դու՛ն աստուածեան գեղեցկության
արփառոր հարս,
Սրբության կոյսը ձինձաձիր
ու հրավարս.
Գիշերին մէջ կ'իջնէ դեռ ուղիւր
լուսեղէն,
Կաթի՛լ մը կաթ ծովացած
քու սրբութենէն:

Նարեկացունը՝

Ահա կաթիլ մի կաթին քումդ
կուտութեան
յանձն իմ անձրեւեալ՝ կենաց
ինձ զօրէ:

Այս օրինակները կարելի է դեռ երկարել, բայց, կարծում եմ, այսքանն էլ բավական է՝ ցույց տալու համար, թե ինչպէս մեր անցյալի բանաստեղծության ոգեկան մըթնոյորտը դարեր հետո արտահայտություն է գտել վերոհիշյալ բանաստեղծների ստեղծագործությունների մեջ դրսևորման նոր, ինքնատիպ ձևերով:

Դուրյանի մեծ Մեծարեցը ևս ունեցավ դժբախտ ճակատագիր: Ապրեց ընդամենը 22 տարի: Մեր գրականությանը տվեց «Ծիածան» և «Նոր տաղեր» վերնագրերով քերթվածների երկու վտիտ հատորներ: Ունի նաև արձակ էջեր, գրական ուսումնասիրություններ և տարբեր բնույթի արժեքավոր հոդվածներ՝ բոլորն էլ իր կանխահաս տաղանդի կնիքը կրող: Սակայն նա մեր գրականության մեջ առավելապես հայտնի է որպէս գտարյուն գավառացի բանաստեղծ: Բնիկ Ակնցի (ծնվել է Ակնա շրջանի Բինկյան գյուղում), նրա մանկությունն ու պատանեկությունը անց է կացել իր հայրենի գյուղի հարուստ բնության ծոցում, և մատաղ հասակում նրա երևակայությունը օրորվել է Ակնա «Անտունի»-ների և ժողովրդական մյուս երգերի հմայքի ներքո: Մոռանալով իր անձնական ցավերը, իր դաժան հիվանդությունը, ինչպէս նաև իր ժողովրդի դժբախտ վիճակն ու կրած տառապանքները, նա ոգեկան անսպառ ուժով և մեծ ճաշակով երգել է բնությունը իր շուրջ գեղեցկություններով, թուփիչ ձայներով ու լուծություններով, իր խորհրդավոր ուժերով և մեծ իմաստությամբ՝ նոր էջ բանավով արևմտահայ բանաստեղծության մեջ:

Ահա թե ինչպէս է բնորոշել Եղիշե Զարեցը Մեծարեցի բանաստեղծական աշխարհը.

Արյուն է եղել աշխարհում:—Եղել է եղեռն
ու կոիվ:
Լեռնացել են ուժեր վիթխարի՝ ամենի ելած
իրար դեմ:
Աշխարհից հեռու մի գյուղում,
եղեգնյա մի սրինգ կտրած,
Արև է երգել ու գարուն այս հիվանդ,
հանճարեղ պատանին:

Մարդասիրական լայն ընդգրկում ունեցող, մարդկային սիրո վեհագույն զգացումներ արտահայտող սքանչելի մի գրքովա՞ծ է նրա «Տո՛ւր ինձի, Տէ՛ր» վերնագիրը կրող բանաստեղծությունը, որ հեղինակը, որպէս արդի մարդու Հայր մեր-ը, խոնարհաբար ձոնել է Պետրոս Դուրյանի կրտսեր եղբոր՝ Երուսաղեմի հայոց մայրկիւն պատրիարք Եղիշե արքեպս. Դուրյանին: Այս քերթվածը համամարդկային հրնչեղություն ունի և իրավամբ համարվում է նրա լավագույն բանաստեղծություններից մեկը: Իր սեփական ուրախությունը իր մեծաների ուրախության մեջ որոնող, ուրիշների ուրախությունը իր համար գերագույն երջանկության աղբյուր համարող բանաստեղծը անսահման կարոտով ցանկանում է ամեն օր, ամեն ժամ, ամեն տեղ, բոլոր մարդկանց աչքերի մեջ տեսնել ուրախության ճառագայթներ և այդ ճառագայթներով լուսավորել ու ջերմացնել իր հոգին: Հանում այդ անանձնական ուրախության, նա ծնկի եկած՝ ջերմեռանդությամբ աղոթում է Աստծուն և հայցում. «Տո՛ւր ինձի, Տէ՛ր, ուրախութիւնն անանձնական»:

Արևմտահայ բանաստեղծության մյուս գագաթը Դանիել Վարուժանն է: Սա ժամանակակից մեր բանաստեղծության պեգասն է՝ կուսական բարձունքների վրա ճախրող թևավոր ձին: Սա նույնպէս գավառացի է, բայց ուրիշ որակի: Հայրենի գավառը իր հովվերգական գեղեցկությամբ, հայ գյուղացուն, նրա արդար աշխատանքն ու վաստակը պատկերված է հետմահու հրատարակված նրա սքանչելի բանաստեղծությունների մի ժողովածուի մեջ, որ կրում է «Հացին երգը» խոսուն վերնագիրը: Ստեղծագործական իր կարճատև կյանքի ընթացքում նա հրատարակել է բանաստեղծությունների մի քանի հատորներ՝ «Սարսուղներ», «Ցեղին սիրտը», «Հեթանոս երգեր»:

Վարուժանի քնարը բազմալար է. նա հավասար ուժով և հաջողությամբ երգել է հայրենիքը, բնությունը, սերը, գեղեցիկը, ազնիվը, արդարը, ուժը, իր ցեղի գողգոթան, իրավազրկված աշխատավոր զանգվածներ:

րի կյանքն ու պայքարը՝ իր անվերապահ համակրանքն ու կարեկցանքն արտահայտելով այս աշխարհի գրկվածների ու մերժվածների նկատմամբ: Եվ վերջապես մեծ հերքնչանքով ոգեկոչել է հին հեթանոսական դարերը, այդ դարերի ասպետական ոգին, հոգու նախնական մաքրությունը՝ դրան հակադրելով իր ժամանակները, ուր իշխում է միայն ոսկու անասնձ կիրքը, բարոյական կեղտը, հոգու ամայությունը: Այս բոլորը որպես ընդհանուր միտում, գեղեցիկ կերպով բանաձևված ենք տեսնում նրա «Հեթանոս երգեր» հատորի սկզբում իբրև բնաբան զետեղված հետևյալ տողերի մեջ.

Ես կ'երգեմ գինին,

Բագիններում ծիծաղը եւ խորաններում արիւնը.

Դարերու կեանքը կ'երգեմ ես՝

Յանուն ուժի եւ տառապանքի

գեղեցկութեան:

Ինչպես նշվեց, Վարուժանի կյանքի թելը վաղահաստրեմ կտրվեց: Նրա անժամանակ մահով բազում հիանալի մտահղացումներ չիրականացան: Նա ծրագրել էր գրական մշակման ենթարկել «Սասմանց տուն» հայ ժողովրդական էպոսն ամբողջությամբ, գրել «Գինիի երգեր» խորագրով բանաստեղծությունների մի նոր շարք և ամենագլխավորը՝ ստեղծել «Հայկական Հոմերոս-գիրք» ընդհանուր անունով մի ժողովածու, որն իր մեջ ամփոփելու էր հայ ժողովրդի պատմական անցյալի հերոսական դրվագների հիման վրա հյուսված վարուժանյան դյուցազնաշունչ պոեմներ: Այս բոլորը, եթե Վարուժանը կենդանի մնար և հնարավորություն ունենար իրականացնելու, անտարակապ կատարված կլիներ նրա փառալուծ մեծ իղձը, որ նա այնքան հուզիչ կերպով արտահայտել է իր հետևյալ խոսքի մեջ. «Հայ գրականության պիտի պարգևեն այնպիսի հզոր գործեր, որ հայ ազգը ինձի պես զառակ մը ծնած ըլլալուն չզղջայ»:

Վարուժանի անունից անբաժան է Սիամանթոյի անունը որպես բանաստեղծի: Սա հայ ժողովրդի աստելավառ վրեժի բոցաշունչ երգիչն է՝ տոգորված հայրենասիրական խոր գգացումներով: Ի տարբերություն Վարուժանի, Սիամանթոյի քնարը միայն է. նա գլխավորապես երգել է արյուն ու կոտորած: Ապրելով համիդյան բռնակալության արյունոտ շրջանում՝ նա դարձավ արյունաներկ գրականության ամենամեծ ներկայացուցիչը հայ իրականության մեջ,

միաժամանակ, սակայն, չարի ու բռնության դեմ ըմբոստացող ազատության խրոխտ երգիչը: Նրա քերթվածները ամփոփված են մի քանի ստվար հատորների մեջ: Սիամանթոյի ստեղծագործությունը իր արտահայտչական ձևերով և խորհրդանշական պատկերներով նորություն էր արևմտահայ բանաստեղծության մեջ: Հետևելով բելգիացի բանաստեղծ Էմիլ Վերհառնին, նա հայ բանաստեղծության մեջ մտցրեց տաղաչափական կաշկանդումներից զերծ անհանգ և ազատ ոտանավորի ձևը: Այդ տեսակետից նա շատ կողմերով հիշեցնում է Նարեկացու բանաստեղծական արձակը, ուր առկա են ներքին կըշտույթն ու երաժշտականությունը: Հայ բանաստեղծության մեջ եզակի գործ է Սիամանթոյի «Սուրբ Մեսրոպ» երկարաշունչ ներբողը, ուր հեղինակը բացառիկ հզոր տաղանդով և մեծ ներշնչումով մեծարել է Ս. Մեսրոպ Մաշտոցին, վեր հանելով նրա կատարած մեծ գործի դերն ու նշանակությունը:

Արևմտահայ բանաստեղծության մեծ հնգյակի մյուս ներկայացուցիչը Վահան Թեքեյանն է: Նա հայ գրականության մեջ ծանոթ է որպես խոհական, իմաստասիր բանաստեղծ: Գրական ապարեզ իջնելով Սիամանթոյի և իր մյուս սերնդակիցների հետ, նա ավելի բախտավոր եղավ նրանցից այն իմաստով, որ նրա կյանքը անժամանակ չընդհատվեց: Երջանիկ պատահականությունը նրան փրկեց Մեծ Եղեռնից, և նա ապրեց ևս 30 տարի՝ նորանոր գործերով հարստացնելով հայ բանաստեղծության գանձարանը:

Թեքեյանը հրատարակել է բանաստեղծությունների հինգ ուշագրավ հատորներ: Երգել է մարդկային տառապանքը, վիշտը, հայ պատմական անցյալը, սերը՝ իր ամենալայն և համապարփակ իմաստով, սիյուրքահայության գոյավիճակը՝ իր բազմազան հույզերով ու ապրումներով, ինչպես նաև վերածնված հայրենիքը՝ Սովետական Հայաստանը: Թեքեյանը ներքին տառապանք ապրած և իր տառապանքով կյանքի լայն ճանաչման հասած և մեծ կենսափորձ ձեռք բերած բանաստեղծ է: Իր քերթվածներում, որոնք մեծ մասամբ հրնչյակներ (սոնետներ) են, նա ընթերցողի առաջ բաց է անում իր ներաշխարհի բոլոր գաղտնի ծալքերը՝ խոստովանելով անխոստովանելի: Լինելով խոհական բանաստեղծ, նա իր հույզերն ու ապրումները աշխատել է ձուլել իմացական սեղմ կաղապարների մեջ՝ իր սրտի ձայները ենթարկելով մտքի հակակշռին: Եթե Դուր-

յանը, Սիամանթոն կամ Վարուժանը իրենց հոգեկան բարդ տազնապներն ու ամենատար ցավերը, լինեն դրանք զուտ անհատական, ազգային կամ համամարդկային, աղաղակում ու ճշում են հրաքխային խոսքի անսանձ փոթորկումներով, ապա Թեքեյանը այդ բոլորը սեղմում, մի տեսակ սանձում ու կաշկանդում է իր մեջ, այդպիսով հույզը վերածելով խոհի և իր սեփական զգացումներից քաղելով իմացական, ուղեղային վայելքներ: Սա թերևս ամենաբնորոշ հատկանիշն է կազմում նրա ստեղծագործության: Միտքն ու զգացումը զուգահեռ են ընթանում նրա մոտ, իրար ձուլված՝ կազմելով մի միասնական ամբողջություն:

Այն երկու կարևորագույն և հիմնական տարրերը, որոնցով հատկանշվում է ամեն իրավ բանաստեղծություն՝ **պատկերավորությունը և հուզականությունը**, որոնց մասին այնքան գեղեցիկ և սպառիչ կերպով արտահայտվեց այստեղ Վեհափառ Հայրապետը ասմունքի մեր նախորդ երեկոներին, ցայտուն կերպով դրսևորվում են արևմտահայ այս հինգ բանաստեղծների ստեղծագործություններում: Գեղարվեստական խոսքի պատկերավորությունը, պատկերավոր մտածողությունը անխզելիորեն կապված են բանաստեղծի ստեղծագործ երևակայության հետ, իսկ հուզականությունը պայմանավորված է նրա ապրումների անկեղծությամբ, անմիջականությամբ, ուժգնությամբ, բայց ամենից առաջ անկեղծությամբ: Ահա այս հատկանիշների շնորհիվ է, որ հիշյալ հեղինակների ստեղծագործությունները խոր արձագանք են գրտնում մեր մեջ, մեզ փոխադրելով բանաստեղծական խոսքի կախարդական աշխար-

հը: Բայց ավելի լավ է առիթ տանք մեր ասմունքողներին, որ իրենց արվեստով իրենք առաջնորդեն մեզ այսօր այդ կախարդական աշխարհից ներս:

Ապա բեմահարթակ են հրավիրվում օրվա ասմունքողները՝ մասնագիտությամբ բժիշկ պրն. Կամո Տեր-Պետրոսյանը և ֆիզիկոս տկն. Մարի Պահուտյանը: Ծնորդիսի ասմունքողները մեծ հուզումով, քարձր վարպետությամբ ու յուրովի մեկնաբանմամբ են արտասանում Պետրոս Դուրյանի, Միսաք Մեծարենցի, Դանիել Վարուժանի, Սիամանթոնի ու Վահան Թեքեյանի ստեղծագործություններից ընտրված գոհարները: Ներկաները հուզված են ինքնուս ասմունքողների վարպետությամբ, իսկ արևմտահայ մեծատաղանդ բանաստեղծների ստեղծագործությունները նրանց տեղափոխում են կախարդական մի աշխարհ: Յուրաքանչյուր արտասանություն ընդունվում է ծափահարություններով:

Հավարտ ասմունքի Վեհափառ Հայրապետը հայտնում է իր խորին գոհունակությունը և ցանկությունն արտահայտում նորից հանդիպելու, «որպեսզի վայելենք ձեր տաք շունչը, ձեր ապրումները և այնքան հարազատ մեկնաբանությունը արևմտահայ բանաստեղծության»: Նորին Սրբությունը ի մասնավորի բարձր է գնահատում պրն. Պարգև Ծաֆբազյանի համառոտ, բաց համապարփակ խոսքը, որտեղ զեկուցողը «հարազատ, պայծառ և իրական ներկայացրեց արևմտահայ բանաստեղծությունը»:

Ապա Վեհափառ Հայրապետը իր օրհնությունն է բաշխում զեկուցողին, ասմունքողներին և ներկաներին:

